

Čez Poldanovec

Ko je v Trebušo še vodila pot »Po grapi«

✍ Rafael Terpin 📖 Marjan Bradeško

Leta 1966 mi je bilo dvaindvajset let, bil sem zdrav mulc, študent. Za konec tedna sem prihajal iz Ljubljane domov v Idrijo in vsaj ob sobotah sem mrkal v griče, večkrat tudi ob nedeljah. Doma tedaj res niso imeli veliko od mene. Udri sem jo ponavadi peš s skromno malico v nahrbtniku. Denarja ni bilo. Od doma mi niso mogli česa dati, štipendijo sem imel pa republiško. Če me je v žepu le begal kakšen sold, sem imel vnaprej vse preračunano, kako ga bom najpametneje porabil, še rajši pa prihranil.

Poldanovec z Bendijskega vrha, R. Terpin, akril, 2007

Tistega oktobrskega petka sem se namenil iz Idrije na Poldanovec. Bilo je nekam sivo, nepričljivo jutro. Upanje mi je dajal le čedni četrtek.

V kmečki svet razvlečenega Čekovnika

Začel sem po takrat še ne razvpiti gobarski poti čez Lopar na Tičnico (580 m). Idrija se je tedaj šele začenjala gobarsko prebujati, saj celo

na bližnji Tičnici še ni bilo prav hude konkurence. No, kakšen nebodigatreba penzionist se je že našel. Torej skozi hoste, iz katerih se je še slišalo Idrijo, sem letel kakor po domači kuhinji pri Goliju mimo Boga in Babe na Pšenk. Od potoka Lačna voda ali Padarca se je čekovnikarski klanec postavil precej pokonci. Najvišjo točko pod Hleviškimi planinami sem prešel ob znamenju na bukvi nad starodavnim prehodom Vrh Bele. Za hrptom so mi zamrli mestni glasovi, podajal sem se v kmečki svet razvlečenega Čekovnika. Pod Šavletom, mimo Lapajnet, skozi Blaškove laze do Blaška, kjer sem padel na čekovnikarsko cesto. Vaška šola je bila še živa, ob cesti za njo je živahno tekla v korito hladna Lomska voda, tako kot danes. Pa mimo Lomarja. Ko je cesta stekla v gozd, sem jo navezal levo po odcepu in potem kar navzdol po dolgi senožeti, prav tam, kjer nas je nekaj let prej na partizanski pohod (idrijske gimnazijce) gnal Pepe Kendov. Ob kratki grapi sem hitro padel v Majnšk ob Idriji (danes je od Blaška do Majnška speljana lepa cesta). Reka je bila v oktobru prijetno hladna, brv do steze onkraj vode je pred časom odnesla povodenj, torej sem se sezul in prebredel nizko vodo. Osvežitev mi je dobro dela. Še natočil sem v čutarico in se zagnal po dobri stezici proti Krekovšu (673 m).

Na robu gozda nad gozdarskimi stavbami sem ob pol desetih malical. Spodnja koč, ki jo je krekovška lovska družina leta 1974 preuredila za svoje namene, je tedaj še prav revno samevala. Spomnil sem se, da smo osemletkarji nekoč v njej prespali na slami. Tedaj smo dva dneva pogozdovale v bližini, želeli smo kaj zaslужiti za majski izlet, kakor se je tedaj reklo.

S Krekovša čez Gnelice do Hudega polja (1044 m) so prav tiste dni na razširjeno gozdno cesto nasipali grob gramoz. Trpel sem vso pot, dokler se mi ni na Hudem polju odprlo. Bosanskim delavcem sem se menda zdel velik »planinar«, a meni se je hudo tožilo po prejšnjem zelenem kolovozu.

Nekje levo spodaj so se skrivali ostanki partizanske bolnice Pavle. Kje, leta 1966 še nisem vedel. Ob robu velike jase, kjer je davno nekoč žulila božje dni trpežna vojskarska družina, ob spomeniku bolnici Pavli, sem stopil na cesto Mrzla Rupa-Škrbina-Tisovec (ali pa Lokve). Kot da sem stopil v civilizacijo, se mi je zdelo. A cesta je bila zapuščena, nasuta z listjem, ne-

otrebljena. Po njej ni bilo nobenega prometa, na njej nisem srečal nikogar. V klanec proti Škrbini (1227 m) sem že pihal. Cesta pod skoraj previsnim Sončnim robom mi je še močno presedala. Na cestnem robu je še cvetel brkati svišč. Jesenska pokrajina mi ni mogla ponuditi več cvetja, me je pa radostila z vijoličastimi razgledi mimo debelih bukvov na Mrzlo Rupo, vojskarski Jelenk, Hudournik, na tolminske gore od Črne prsti do Krna. Že davno se je popolnoma izčistilo, sonce je sijalo v polni luči, a v gozdu je bilo pod krošnjami prijazno hladno.

Smrekova draga ali Narobe svet

Na Škrbini se cesta razveji. Levo jo ubriše čez še višje Poslušajne in po obrobju Tisovca proti Preski in tudi Majeriji, desno pa okrog Smrekove drage proti Iztokovi koči pod Golaki ali pa še dlje na Lokve. Sedel sem v senco na cestni rob, lovil pobeglo sapo in z vsemi čutili použival odmaknjenost Trnovskega gozda. Bil sem nekje na sredi poti. Moj cilj se mi je z zahoda že močno približal. Bil je dovolj čeden dan in z orientacijo nisem imel težav. Povsod naokrog je valovil svet vrtač, dolin in mrzlišč, preluknjani z brezni in jamami, poraščen z visokimi okleščenimi jelkami, poln mahov, praproti in lišajev, skoraj golih krošenj, ves pripravljen na zimo. Med osončene, včasih tudi zasenčene skalnate obronke, med poraščene, z živobarvnim listjem nastlane vlake in rupe – se je zavlekla še topla jesen. Oblakom se skozi krošnje ni moglo preveč slediti.

Do Smrekove drage je šlo lahkotno okrog vrtač levo in desno. Na robu, kjer se mi je odprl bogat pogled v dolgo rupo, sem obstal in zazijal. Pod menoj je vzporedno s cesto tekla široka vrtača, skoraj dolina, po vseh straneh obrobljena z gozdnatimi vrhovi: Smrekova draga ali Narobe svet. Drevesni pasovi so v njej postavljeni na glavo, to sem vedel že od prej. Po vrhovih uspeva bukovje, pod njim rastejo silne prvobitne smreke, dno pa pokriva široka planjava pritlikavega ruševja. Kako nenavadno. Včasih so nam pravili, da je dno vse preluknjano in da se pod površjem skriva mnogo snega in ledu, zaradi česar je dolina tako hladna. Pozneje so se popravljali: v dolini, zataknjeni tako visoko v hribih, se vse leto zadržuje hladen zrak in rastlinje se seveda ravna po njem.

Cesta drago obide lepo po ravnem. Nedaleč za prazno in samotno Anino kočo sem zagledal bledo markacijo. Najbrž kaže smer proti Zelenemu robu (1334 m), sem si rekel. Stezica je bila komaj vidna, po njej že dolgo ni nihče hodil. Škoda! Zvijala se je pod visokim drevjem po obrobju hudih vrtač, kjer je bilo vse zeleno: padla in rastoča debla, skale, vrtače in pot. Le skozi krošnje se je bliskalo sonce. Zdelo se mi je dražljivo divje. Prav drzna divjost pokrajine se je še stopnjevala, ko sem se po približno pol ure hoje znašel na prevetrenem robu visoko nad dolino Trebuše. Sedel sem na gvišno, se oprijel bližnje iztegnjene veje in zaneslo me je skozi odprte daljave. Na levi pod menoj se je sončila trebuška

cerkev sv. Frančiška, desno nad njo si je preko širokih košenic podajala roke Mrzla Rupa. Dolina je vsa pregreta barvito vijugala proti Idrijci, na levi obdana s prepadnimi Govci, na desni uravnovežena z gozdnatim in kmečkim svetom trebuških domačij. Vmes je bilo ostro zarezanih nekaj grap, ki sem jim že poznal imena: Srna grapa, Mkcova in Pršjakova grapa, še skoraj skriti Gačnik. Prav daleč za zelenim odrom Gorske planote so štrlele v pisano nebo tolimnske gore. Ah! Še bolje sem se usedel in odprl nahrbtnik za malico. Bilo je vredno.

Skozi raztreščeno hosto do razgledišča

Naprej sem našel stezo, ki je vodila po grebenu do naslednjega izrazitega vrha proti zahodu. Tam se je izgubila. Že narejene markacije je nekdo namenoma pospravil. Gotovo je šlo za pomoto. Mislil pa sem si, da steza že mora teči do Poldanovca, le da sem jo zgrešil. Uporabil sem torej star kolovoz, nasut z odpadlimi suhimi vejami. Ko je začel le preveč zavijati v levo, sem ga na neki višini pustil, naj pač gre,

Na Malinah v Trebuši, R. Terpin, akril, 2007

kamor hoče, sam pa sem se spustil po komaj zaznavni stezici, ki je vodila po meji dveh gozdarskih revirjev. Na očiščeni višini z mejnim kamnom je poti potem zares zmanjkalo. Udaril sem jo po desnem grebenu navzdol in padel na neznano cesto. Sredi hloedov in skladovnic mestrkega lesa sem se znašel točno pod vrhom, na katerega sem hotel. Poldanovec. Skoraj mi ni bilo verjeti. Zlezal sem tistih nekaj minut skozi raztreščeno hosto do razgledišča. Zdaj seveda ni bilo nobenega dvoma več: znašel sem se na obljubljenem Poldanovcu (1299 m). Gologlavega, z odsekanim severnim čelom ga ne bi mogel zgrešiti. Do omotičnosti sem se zazijal v prečisto, da ne rečem brezmadežno dolino zelene Trebušice. Poti ob njej, »Po grapi« imenovane, ne bom nikoli nehal občudovati, čeprav teče že vrsto let po dolini asfaltna cesta in je večji del stare začaranosti žalostno preminil.

Vendar se mi je mudilo. Bilo je že okrog treh popoldne in jaz, težak humorist in nevednež, sem seveda upal, da pri Podkoritarju ujamem avtobus ob petih. Norec, trapon, bende!

Navezal sem jo dalje. Pot naprej na zahod je bila grebenska, razgledna in uživaška. Po

dolini jo je spremljala gozdna cesta. Steza se je vila prav ob robu velikanske poseke, bukovo vino so tod posekali prav do roba grebena. Pod večjim gozdnim vrhom sem se spet našel z markacijo, a ne za dolgo. Na drugi strani je je ponovno zmanjkalo. Nadaljnji greben je bil grd, zaraščen, prav nevaren za noge. Prava sreča, da sem kmalu presenečen telebnil na ozko cesto, ki me je po nekaj ovinkih speljala v gorski zaselek Lazna (nekaj let pozneje sem kraj bogato doživel med »partizansko« vojaško vajo). Med klatenjem po gozdnih grebenih se je pooblačilo, začelo je celo štrcati. Hkrati je bilo ob manjšem peskokopu moje ceste konec. Pa zdaj? Po stari logiki in tudi izkušnjah sem se ihtavo ogledoval za nadaljevanjem in pod cesto zares staknil začetek dobre steze. Zdrvel sem po njej. Ves čas sem napeto buljil v tla, sicer bi se lahko tisočkrat spotaknil. Na trebuško cesto sem telebnil pri kmetu Mrcini. Povedril sem v družini starih fresk na hlevu in kleti (tudi danes jih je še mogoče občudovati). Naliv je bil izdaten, vendar kratek.

Zaključek dolge poti na koruznem ležišču

Že davno nazaj sem se zavedel, da z avtobusom ne bo nič. Nekje bo treba prespati in zjutraj uloviti prvega. Sprijaznil sem se s stanjem. Jesenska dolina je po osvežitvi prijazno zabrnela v svoji barvitosti, bregovi onkraj Trebušice so se trebušasto napanjali proti Vojskemu, Mkcova in Srna grapa sta izginjali v tesneh svojih senc. Za hrptom mi je iz trebuških prepadov rasel moj osvojeni, neznansko vzvišeni Poldanovec, ki s svojo senco pripoveduje Trebušarjem in Trebušanom (Dolenja Trebuša), kdaj je ura poldne.

Odleglo mi je. Že precej mehkih kolen sem jo navezal po trebuški prometnici gor in dol, iz ene grape v drugo, nad Renkom do Podkobilice. Pravili so mi o stezici, ki se od Podkobilice vzdigne na preval med Kobilco (929 m) in Stadorjem (1030 m). Tam čez so zmeraj hodili idrijski romarji proti Čepovanu, Grgarju in na Sveto goro. Tam jo je brisala tudi moja stara mati, ko je med prvo vojno s svojim primoženim sinom Štefanom šla na fronto pod Sv. Goro pobirat vojaške odeje, da jih je pozneje na kmetih za-

menjala za krompir. Krasno, sem si povedal naglas, jaz pa le flankiram tja v tri pirovske.

Za Krmenkom je moja cesta obhodila dve hudi grapi. Pred Ščuro se je odcepila v klanec še slikovitejša vozna pot čez Drnulk (761 m). Do Trebušice, čez most in mimo Sv. Jakoba v Dolenji Trebuši sem porabil dve uri. Ob sedmih zvečer sem si pri živahnem Podkoritarju privoščil šilce ruma. Pojesti ni bilo kaj. Vprašal sem po prenočišču, pa so me debelo pogledali. Namignil sem, ali bi me spustili na seno, a so gladko odkimali: to pa ne.

Pa ne! sem bil vsega sit. Ko se je znočilo, sem se zavlekel pod kozolec na drugi strani Idrijce, zložil sem se na tja položena koruzna stebila in za nekaj ur prav sladko zaspal. Res, bil sem v redu scagan. Zjutraj mi je še v temi nekdo na iztegnjenih nogah skoraj parkiral svoj moped. K sreči je ugasnil luči in motor, še preden je ustavil. Storil je tako kot slednje jutro. Videl me ni. Najbrž je tudi on še napol spal. ●

Podkobilica, Gorenja Trebuša, zadaj Govci, R. Terpin, akril, 2005

